

№ 04 (741)
Студзень 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- ☞ **Фэстываль: «Нябёсы» для лялек і батлеек –** стар. 2
- ☞ **С. Манюшка: беларускія песні і фальклорныя зборнікі –** стар. 6
- ☞ **Каляндар: святы розных канфесіяў –** стар. 7

Юбілей ахоўнікаў нацыянальных інтарэсаў

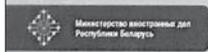
22 студзеня ў Нацыянальным гістарычным музеі Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь, Міністэрства сувязі і інфарматызацыі Рэспублікі Беларусь сумесна з кіраўніцтвам музея арганізавалі прыём з нагоды 100-годдзя нацыянальнай дыпламатычнай службы. На мерапрыемства былі запрошаныя кіраўнікі дыпламатычных місіяў і міжнародных арганізацыяў у Беларусі, кіраўнікі і экс-кіраўнікі МЗС і замежных прадстаўніцтваў, ветэраны дыпламатычнай службы, прадстаўнікі СМІ.

Да імпрэзы музей прымеркаваў прэзентацыю выстаўкі дакументаў і рэчаў, прадастаўленых Цэнтрам гісторыі МЗС і беларускай дыпламатычнай службы, Беларускам тэлеграфным агенцтвам, Нацыянальным архівам Рэспублікі Беларусь і Беларускам дзяржаўным архівам кінафотафонадакументаў, ветэранамі дыпламатычнай службы.

Матэрыялы экспазіцыі прысвечаны знакавым гістарычным падзеям – абвешчэнню склада Урада Беларускай Народнай Рэспублікі, стварэнню Наркамата па замежных справах ССРБ, дзейнасці дыпламатычнай службы (падпісанню першых дамоваў па ўсталяванні дыпламатычных стасункаў з замежнымі краінамі,

FOR THE BYELORUSSIAN SOVIET SOCIALIST REPUBLIC:
POUR LA RÉPUBLIQUE SOVIÉTIQUE SOCIALISTE DE BÉLORUSSIE:
白俄羅斯蘇維埃社會主義共和國:
За Беларускаю Советскую Социалистическую Республику:
POR LA REPUBLICA SOCIALISTA SOVIÉTICA BIELORRUSA:

Handwritten signatures of officials, including A. K. K. and B. T. T.

ратыфікацыі Дамовы пра стварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў), а таксама вядомым дзяржаўным дзеячам – Усеваладу Фальскаму, Аляксандру Чарвякову, Кузьму Кісялёву, Анатолю Гурыновічу ды іншым. Частка экспазіцыі датычыцца Арганізацыі Аб'яднаных Нацый: прадастаўленыя статуты ААН і Міжнароднага суда, дакументы Генасамблеі, блок марак ААН пра Беларусь. Асобная частка экспазіцыі змяшчае звесткі пра ўдзел Беларусі ў ЮНЕСКА. Экспануюцца таксама асабістыя рэчы беларускіх дыпламатаў: мундзір, візітныя карткі, пасведчанні, працоўныя кніжкі і службовыя пашпарты, нагрудныя знакі.

У дзень 100-годдзя нацыянальнай дыпламатычнай службы з удзелам міністра замежных спраў Уладзіміра Макея і міністра сувязі і інфарматызацыі Канстанціна Шульгана адбылося ўрачы-

стае гашэнне канверта першага дня і паштовага блока, у цэнтры якога – выява эмблемы МЗС.

Наталі КУПРЭВІЧ,
тэкст і фота

Батлейкі і лялькі на «Нябёсах»

З 10 па 13 студзеня ў Свята-Елісавецкім манастыры ў Мінску праходзіў фестываль батлеечных і ляльчых тэатраў «Нябёсы». Сёлета ён сабраў удзельнікаў пяты раз. Традыцыйны дэвіз фестывалю – «З лялькай да Бога», бо дзякуючы добрым і яркім батлеечным дзействам глядачы могуць убачыць вечнае праз прызму ляльчанага свету.

Напярэдадні фестывалю трэці раз прайшла «Школа батлейкі» – семінар, прысвечаны тэме батлеечнага мастацтва. Дзякуючы яму ўдзельнікі фестывалю ўдасканалі працу тэатральна-батлеечных калектываў у сваіх рэгіёнах.

На фестываль у Мінск прыехалі 15 калектываў з Украіны, Расіі, Літвы, Эстоніі і розных рэгіёнаў Беларусі, хаця заявак на ўдзел было ледзьве не ў тры разы больш. Былі пака-

заны народная драма «Цар Ірад» дзіцячага драматычнага гуртка «Жаронцы» Ракаўскага цэнтру народнай культуры, спектакль «Шарсцяная казка» тэатра «Ліхтарык» (г. Талін, Эстонія), спектакль «Свет Рождества» тэатра лялек «Молоко» (г. Санкт-Пецярбург, Расія), сентыментальная гісторыя па матывах твораў Чарльза Дыкенса «Сны Ахнеуса» Закарпацкага акадэмічнага тэатра лялек (г. Ужград, Украіна), «Путешествие к королю ответе Потоуму» тэатра «ALFA» (г. Вільнюс, Літва) ды шмат іншых спектакляў.

У выкананні Сямейнага тэатра Аляксандра і Ларысы Быцко з в. Стойлы Пружанскага раёна глядачы убачылі спектакль «Калядкі на Палессі» на заходне-палескай гаворцы. Пазней Л. Быцко назвала фестываль духоўным святкам да-

бра і любові ды падзякавала сваім зямлякам, якія спрыялі ў стварэнні пастаноўкі:

– Мае зямлячкі сёстры Лук'яновіч з в. Леснікі Драгічынскага раёна, нягледзячы на хатнія праблемы і клопаты, разам з намі расказалі свету гісторыю нараджэння Ісуса Хрыста на нашай заходне-палескай гаворцы ці, як кажуць у нас, «па-своёму», а таксама паказалі традыцыі святкавання Калядаў. І нізка кланяюся Івану Супрунчыку з в. Цераблчы Столінскага раёна, які зрабіў лялькі для нашай палескай батлейкі.

Пераможцам жа фестывалю тэатр «Душегрей» (г. Масква, Расія) – ён атрымаў Гран-пры за спектакль «Виноградная ягодка» (рэжысёр Рустэм Карымаў).

Удзельнікі «Нябёсаў» выступалі не толькі на фестывальнай пляцоўцы. У межах акцыі «Святло душы – дабрачыннасць» яны парадвалі сваёй творчасцю хворым у бальніцах, выхаванцаў інтэрнатаў і сельскай дамоў састарэлых.

*Уласная інфармацыя
Фота з сайта
Свята-Елісавецкага манастыра*

На тым тыдні...

✓ **19 студзеня ў** Веткаўскім музеі стараабрадніцтва і беларускіх традыцый імя Ф.Р. Шклярава ладзілі абрад «Ката пячы». Ён быў характэрны для Міншчыны, але сустракаўся і на тэрыторыі Ельскага раёна. Абрад маглі ладзіць і на Каляды, і напярэдадні каляднага посту, ён быў скіраваны на тое, каб удзельнікі знайшлі сябе пару і стварылі сям'ю, а сем'ю, якія ўдзельнічалі ў абрадзе, жылі шчасліва і працягвалі свой род.

Здаўна ў нашых продкаў кот лічыўся ахоўнікам шлюбу і генератарам сямейнага шчасця. Фігурку «ката» выпякалі з цеста па традыцыйным рэцэпце і прыязвалі да столу. На галаве «ката» мусілі быць вушкі з сала, вочкі рабілі з сусаных чарніцаў, а хвост быў з каўбасы. Затым пачыналіся своеасаблівыя спаборніцтвы, у якіх перамагаў той, хто змог адкусіць хвост «кату» без дапамогі рук.

✓ **22 студзеня ў** Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры, філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, адкрылася выстаўка «Ён быў купалаўцам...», падрыхтаваная да 100-годдзя з дня нараджэння Паўла Кармуніна, народнага артыста Беларусі, акцёра Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Павел Васільевіч нарадзіўся 28 студзеня 1919 г. у вёсцы Вялікія Ключы Казанскай губерні (цяпер Рэспубліка Татарстан). У 1946 г. быў запрошаны ў труп тэатра Савецкай ваеннай адміністрацыі ў Верне. У 1950 г. прыняты акцёрам у Казанскі драматычны тэатр імя В. Качалава, дзе яго заўважыў славуты рэжысёр-купалавец Леў Літвінаў, прызначыўшы на ролю Лявона ў спектаклі «Лявоніха на арбіце» Андрэя Макаёнка.

Ва ўзросце 45 гадоў акцёр пераехаў у Беларусь і паступіў на службу ў Беларускі тэатр імя Янкі Купалы. За кароткі час ён дасканала авалодаў беларускай мовай, бела-

рускае слова гучала ў яго шчыра і натуральна. Сярод яго сцэнічных працаў – Сцяпан Крыніцкі ў славутай «Паўлінцы», Кічкайла ў «Амністыі» Мікалая Матукоўскага і Чарнушка ў інсценіроўцы «Людзі на балодзе» Івана Мележа, Лявон Берасцянка ў «Раскіданым гняздзе» Янкі Купалы і Торгала ў «Браме неўміручасці» Кандрата Крапівы, Вацька ў «Парозе» Аляксея Дударова і Зазыба ў «Плачы перапёлкі» паводле рамана Івана Чыгрынава. А яшчэ было некалькі дзясяткаў кінароляў у фільмах «Рагаты бастыён», «Я родам з дзяцінства», «Людзі на балодзе», «Подых навальніцы», «Вацька і сын», «Соль зямлі» і іншых.

Амаль тры дзесяцігоддзі артыст выходзіў на купалаўскую сцэну, апошні раз – у дзень свайго 80-годдзя, ужо страціўшы зрок, у ролі бацькі Аўдэя ў спектаклі «Страці па Аўдзею» Уладзіміра Бутрамева.

✓ **23 студзеня ў** Мінску адбылася прэзентацыя «Палескай Бібліі» – «Новага Запавета» на палескай мове в. Сіманавічы вядомага мовазнаўцы Фёдара Клімчука.

На заходнепалескай гаворцы «Новы Запавет» стаў называцца «Новым Завітам». Мовазнаўца, гісторык, адзін з найлепшых знаўцаў традыцыйнай культуры Брэстчыны і Піншчыны Ф. Клімчук зрабіў дзве ўнікальныя справы: запісаў гаворкі сотняў населеных пунктаў Брэсцкай вобласці, а таксама пераклаў на гаворку сваіх родных Сіманавічаў «Завіт» ды творы Гамера, Талстога і Гогаля, такім чынам захаваўшы мікрамову свайго рэгіёна для нашчадкаў. «Я памятаю моўную псіхалогію сваёй вёскі: па-руску можаць размаўляць недзе там, у горадзе, але з маці – барані Божа! Гэта лічылася грахам. Абавязкова на сваёй. Толькі пры такім стаўленні, лічу, яе можна захаваць і надалей. Памурцы гаворкі – мова стане мёртвай», – лічыў Фёдар Данілавіч і рабіў усё для таго, каб гэтага не здарылася.

Пад час прэзентацыі адбыўся канцэрт з удзелам аўтэнтычных гуртоў і спевакоў – Грыны Мазок і гурта «Кудмень», мужчынскага гурта «Рада», калектыву сёстраў Лук'яновіч з в. Леснікі Драгічынскага раёна, «Палескай батлейкі» ад сямейнага тэатра Ларысы і Аляксандра Быцко (в. Стойлы Пружанскага раёна).

✓ **23 студзеня ў** Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа ў рамках музейнага праекта «Тэатр у музеі» адбыўся прагляд відэаверсіі спектакля «Сымон-музыка» ў выкананні акцёраў Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа.

Летась 21 лістапада ў тэатры адбылася прэм'ера спектакля «Сымон-музыка» паводле першай рэдакцыі пэамы, юбілей якой адзначаўся ў мінулым годзе. Пастаўку ажыццявіў мастацкі кіраўнік тэатра Міхаіл Краснабаеў. Музыку да спектакля стварыў кампазітар Арцём Краснабаеў, харэаграфія Дзіяны Юрчанка. Сучаснае тэатральнае ўвасабленне бессмяротнага твора Якуба Коласа адбылося дзякуючы таленавітым акцёрам Коласаўскага тэатра. Народны артыст Беларусі Тадэвуш Кокштыс увасобіў адразу

чатыры вобразы – Старога, Курылу, Жабрака і дзеда Данілу. У галоўных ролях Сымона і Ганны – маладыя акцёры Дзмітрый Каваленка і Настасся Рэўчанка-Лук'янава.

Для наведнікаў атрымалася ўнікальная магчымасць паглядзець відэаверсію спектакля ў сценах Дома Коласа. Акрамя гэтага, у рамках мерапрыемства прайшла творчая сустрэча з народнай артысткай Беларусі Таццянай Мархель, якая таксама выконвала ролі ў спектаклях па пэамах Якуба Коласа «Новая зямля» і «Сымон-музыка».

✓ **24 студзеня ў** Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь адкрылася другая перасоўная выстаўка працаў XIV Міжнароднага сімпозіума жывапісу «Mark Rotko 2018» «Мы разам пішам сваю будучыню».

Да сёлеташняга Дня еўрапейскага супрацоўніцтва праграма трансгранічнага супрацоўніцтва Латвіі, Літвы і Беларусі разам з Даўгаўпілскім арт-цэнтрам імя Марка Роткі арганізавала перасоўную выстаўку. На ёй дэманструюцца 10 працаў мастакоў з розных краінаў, створаных ў Даўгаўпілсе пад час сімпозіума жывапісу з нахненнем ад твораў ураджэнца Даўгаўпілса, светнага вядомага мастака Марка Роткі і асаблівай атмасферы гэтага горада.

✓ **26 студзеня ў** Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь адкрылася выстаўка Вячаслава Паўлаўца «Акварэльны сусвет», прысвечаная 60-годдзю з дня нараджэння мастака. Постаць гэтага мастака ў сучасным айчынным мастацтве набыла статус захаваўніка традыцыі, паслядоўніка слынных майстроў XX стагоддзя – Аркадыя Астаповіча, Вітала Цвіркi, Зоі Літвінавай. Праца В. Паўлаўца заўсёды пазнаеш па адмысловым гарманічным вобразным ладзе – чыстай пазіі ў акварэлі. Можна назваць яго традыцыйна – майстрам «пейзажа настрою», незвычайна чутлым да прыроды, да самаспазнання чалавека праз прыроду і тварэння ў гармоніі з ёю.

Рэпрэсаваныя настаўнікі Ганцавіцкага раёна

Першая ахвяра першых саветаў

Першай ахвярай саветаў з ліку настаўнікаў на зямлі будучага Ганцавіцкага раёна стаў зусім не ўрадзёнец гэтай зямлі і нават не педагог, які б выконваў свае прафесійныя абавязкі на акрэсленай тэрыторыі. Сацыяльны катаклізм перавярнуў усё з ног на галаву.

Перад самай вайною ў Польшчы правялі мабілізацыю ў войска. Паколькі найбольш гарачым быў накірунак польска-германскага памежжа, дык там і сканцэнтравалі войска з найбольш баяздольнымі часцямі і людзьмі. На ахову мяжы з СССР былі накіраваны далёка не самыя лепшыя.

На фота з nekropole.info – Мар'ян Міхал Масцінскі

Відаць, таму ў батальён КАП «Людвікова» трапіў Мар'ян Міхал Ігнатавіч Масцінскі – у цывільным жыцці настаўнік усеагульнай школы. Нарадзіўся ён у 1900 г. у Бродах каля Львова (на той час Аўстра-Венгерская імперыя). Напэўна, там і выкладаў. За 10 гадоў да чарговага прызыву ў армію М. Масцінскі быў узведзены ў падпаручнікі.

У гэтым званні служыў нядаўні настаўнік у Людвікове. Там і трапіў у палон. Педагога, хоць сабе і з нізкім чынам, чакала такая самая доля, як і яго таварышаў па службе, носьбітаў афіцёрскіх званняў, – расстрэл. Жыццёвы шлях М. Масцінскага скончыўся ў 1940 г. у адной з безыменных магілаў пад Харкавам.

Прыехаў саветызаваць – аказваўся антысаветчыкам

Як ні парадаксальна, першым арыштаваным сярод настаўніцтва сучаснага Ганцавіцкага раёна пасля прыходу саветскай улады ў Заходнюю Беларусь стаў не паляк, як таго можна было чакаць, а «ўсходнік» – настаўнік, прысланы з усходняй часткі БССР для саветызацыі заходнебеларускай школы, Уладзімір Шкробаў (Шкробаў).

Нарадзіўся ён у 1889 г. Бацькаўшчына – вядомая вёска Вялікія Аўцюкі на Мазырскім Палессі. Адукацыю атрымаў сярэдняю. Але на той час у многіх сферах не хапала людзей і з такім узроўнем ведаў. Таму няма нічога дзіўнага, што У. Шкробава не проста накіравалі ў Заходнюю Беларусь настаўнічаць, але і прызначалі дырэктарам – паводле даведкі Леаніда Маракова, сярэдняй школы (па нашых звестках Вікіпедыі і іншых крыніцах, – няпоўнай сярэдняй, сямігодкі).

Пераехаў дырэктар у Малькавічы з сям'ёю – жонкай і двума дзецьмі.

Гром грывнуў адразу па асталыя на новым месцы. 7 кастрычніка 1939 г. – г. зн. літаральна праз лічаныя дні па прыездзе – У. Шкробава арыштавалі. Ён так і не паспеў перавесці падначаленую ўстанову на саветскія праграмы. Да канца 1939 г. заходнебеларускія школы ўсіх узроўняў працавалі па польскіх праграмах, выключыўшы з іх рэлігійныя прадметы і моцна скараціўшы гуманітарны блок, бо на ім (перадусім на занятках па гісторыі і геаграфіі) ажыццяўлялася прапольскае патрыятычнае выхаванне.

Выпадак, проста скажам, нетыповы для тагачасся. Як правіла, рэпрэсіям падвяргаліся настаўнікі, якія засталіся працаваць яшчэ ад часоў польскай школы. Часта іх погляды не супадалі з новай ідэалогіяй. Таму такіх педагогаў аддалі ад выхавання дзяцей, каб тыя не былі пад шкодным уплывам. Адлучэнне залежала ад правыні настаўніка. Больш мяккім пакараннем было звальненне з працы (дастаткова было падзэржання ў напярэльных думках). У больш сур'ёзных выпадках – дэпартацыя ці арышт, да гэтага магло прывесці нават мінімальнае выказванне думак, не кажучы пра ўчынкі з антысаветскім кірункам.

У. Шкробаў быў абвінавачаны ў антысаветскай агітацыі. Гэта дазваляе меркаваць, што ён якраз быў неасцярожны ў выказваннях, бо вельмі сумніўна, што чалавек, які ехаў ў якасці культрэгера да вызваленых з-пад панскага ярма масаў, з'яўляўся шчырым, заціятым антысаветчыкам. У. Шкробава, аднак, даволі доўга (асабліва для таго бесцэпрымоннага часу) трымалі ў зняволенні – больш чым паўгода. Суд адбыўся толькі 27 красавіка 1940 г. Вырак – 5 гадоў папраўча-працоўных лагераў.

Зняволеннага чакаў Анежскі лагер НКВС у Архангельскай вобласці. Але тэрмін скарацілі. Былы настаўнік выйшаў на волю ў красавіку 1942 г., прабыўшы ў зняволенні толькі палову прызначанага судом тэрміну. Магчыма, прычынай якраз і сталі добрыя паводзіны, абумоўленыя адданасцю саветскай радзіме.

Далейшы лёс У. Шкробава дапамог высветліць урадзёнец малькавіцкай зямлі (хутара Запрапасць) вядомы даследчык Анаголь Сідарэвіч. Ён паведаміў наступнае: «Уладзімір Уладзіміравіч пасля ссылі жывіў да канца вайны ў Іванаўскай вобласці, калі не памылюся, вярнуўся жывы і здаровы. Улетку хадзіў у бэльмы ільняным гарнітуры, саламяным капелюшы, быў задым кураць. У яго быў вялікі дом і вялікі сад. Ён быў пчаляр і выдатны савадод. У дзетдоме ён загадаў падсобнай гаспадаркай. Іго дом стаіць і цяпер. Хто ў ім жыве – не ведаю. Пэўна, нашчадкі. Пахаваны ён у Малькавічах. Так думаю. А дзе яшчэ?» Трохі пазней А. Сідарэвіч са словаў унучкі У. Шкробава Людмілы Алегавны ўдакладніў, што яе дзед памёр 30 красавіка 1967 г. і быў пахаваны сапраўды на малькавіцкіх могілках. Яго сын Алег 1923 г. нар. пайшоў па шляху бацькі і стаў настаўнікам. Прычым працаваў па спецыяльнасці і пад час нямецкай акупацыі – вучыў дзяцей у Задуб'і. Гэтага яму саветска ўлада не даравала – сына, як і бацьку, рэпрэсавалі. Памёр ён у 2008 г., так і не дачкаўшыся рэабілітацыі, якой няма нават сёння.

Такім чынам, У. Шкробаў нават вярнуўся ў Малькавічы, хоць там ён паспеў пражыць толькі якіх пару тыдняў. Гэта ў тым выпадку, калі ў яго біяграфіі няма памылкі, хаця і такое магчыма, бо гісторыя з такім хуткім арыштам выглядае даволі дзіўнай. Тым не менш нават пазнейшае зняволенне дырэктара школы, «усходніка», не ўпісалася б у масавыя рэпрэсіі. Яшчэ больш здзіўляе факт вяртання менавіта ў заходнепалескую вёску / пасёлак, а не ў родны кут. Няўжо Малькавічы палюбіліся мацней, чым каларытныя Вялікія Аўцюкі? Адказы на гэтыя пытанні атрымаць ужо не ўдасца. Гіпатэтычна колішні дырэктар ўз'яднаўся з сям'ёю. Жонка з дзецьмі, па ўсёй верагоднасці, не падвергліся высылцы, як гэта было б у выпадку вышэйшай меры пакарання «ворага народа».

Як бачна са словаў А. Сідарэвіча, наўрад ці У. Шкробава пасля вяртання даверылі педагогічнаму працу, хоць пасля вайны кадраў істотна бракавала. Аднак ён далёка не адышоў ад выхавання маладога пакалення: працаваў пры дзіцячым доме.

Гэтая ахвяра сталінскіх рэпрэсіяў дачакалася сваёй рэабілітацыі, што адбылася 22 кастрычніка 1966 г. Тады У. Шкробава споўнілася 77 гадоў. Звычайна, калі рэпрэсаваны атрымліваў рэабілітацыю з боку дзяржавы, што накарала яго, гэта для чалавека (тым больш калі ён верыў у пануючую ідэалогію) становілася вялікай радасцю і давала адчуванне небесэнсёўна пражытага жыцця.

Анатоль ТРАФІМЧЫК

Беларусь прыйшла ў Калінінград

15 студзеня ў галерэі Калінінградскага саюза мастакоў «Ворота» (Расія) пад гукі беларускай дуды адкрылася выстаўка мастака Алеся Пушкіна «Пушкін і яго Беларусь». Як распавялі арганізатары, гэтая імпрэза – магчыма не толькі ўбачыць сапраўдны жывапіс з Беларусі, але і пачуць сапраўдную беларускую мову. 18 студзеня пад час сустрэчы з мастаком прысутныя даведаліся пра яго творчасць з першых вуснаў.

З 1997 года мастак стала жыве і працуе ў мястэчку Бобр непадалёк Крупак. Пераезд туды (вяртанне на радзіму) стаў адным з найгалоўных рашэнняў яго жыцця і разам з жаданнем працягнуць традыцыі беларускага жывапісу вызначыў творчасць А. Пушкіна. Яго прыклад сведчыць, што мастак ці не самы свабодны чалавек у грамадстве: для працы яму патрэбныя толькі невялікае памяшканне, мольберт, фарбы і душа. Гэтага дастаткова, каб адлюстравць сваю эпоху ў артэфактах.

Мастак зразумеў, што, жывучы ў горадзе, яшчэ нейкі час будзе «свежым», будзе выяўляць на палотнах сваё, беларускае, а потым яго чакаюць непазбежнае нівеляванне і кан'юнктура рынку. А. Пушкін упэўнены, што немагчыма быць беларускім мастаком у вялікім горадзе ці ў эміграцыі, сапраўдны мастак жыве на сваёй радзіме, зведвае радасці і нягоды месцовага жыцця і ў мастацкай форме адлюстроўвае гэтае жыццё.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Традыцыі з чаёваннем

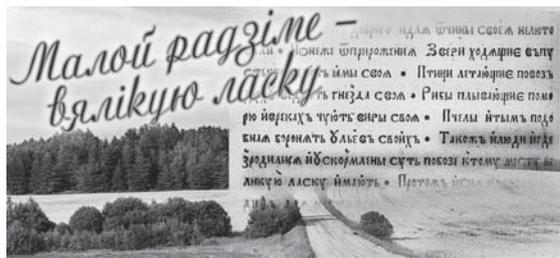
11 студзеня ў чытальнай зале Столінскай цэнтральнай бібліятэкі ў рамках аматарскага аб'яднання «Вяткі» цёпла і гасцінна прайшлі калядныя сустрэчы.

Імпрэза пачалася з аповеду бібліятэкараў пра гісторыю і традыцыі святкавання Божага Нараджэння і Калядаў. Удзельнікі ўспаміналі, як ладзіліся святы ў часы іх малодасці: як упрыгожвалі ёлку самаробнымі цапкамі, якая ежа стаяла тады на сталах.

Бібліятэкары распавядалі, як прыгожа і ўрачыста адзначаюць Каляды ў наш час. Традыцыі вяртаюцца, і цяпер дзяўчаты і хлопцы таксама збіраюцца на калядныя вячоркі, дзе гуляюць у абрадавыя гульні ды інш. Прысутныя з задавальненнем пазнаёміліся з кніжнай выстаўкай «Каб жылі з верай і дабрый», а завяршылася сустрэча чаёваннем.

Ірына НАВУМЧЫК, галоўны бібліятэкар Столінскай ЦБ

«Ён быў надзвычай чэсным і сумленным чалавекам»

(Заканчэнне. Пачатак у № 3)

Тэму «Літаратурная творчасць Янкі Купалы» Б. Іофе працягвае ў артыкуле «Лірычная паэма Купалы «Яна і я»», надрукаваным у № 12 часопіса «Полымя рэвалюцыі» за 1940 год. У пачатку ён піша: «Янка Купала ў пераважнасці лірык. Мы можам гэта сцвярджаць не толькі таму, што найбольшае месца ў яго творчасці займаюць лірычныя вершы, але і таму, што і эпічныя, і драматычныя творы Купалы пранізаныя лірызмам».

Аўтар падкрэслівае, што крытэрыем лірычнасці паэмы ці драмы лічыцца звычайная колькасць так званых «лірычных адступленняў». Але «з такім мяршам нельга падыходзіць да Купалы. У паэмах і драмах Купалы лірызм зусім не з'яўляецца «адступленнем», а пранізвае ўвесь твор, арганічна ўваходзіць у яго тканіну».

Ён называе паэму Янкі Купалы «Яна і я» лірычнай паэмай. Аднак падкрэслівае, што тэма кахання ў Купалы не новая, яна распрацавалася ў шэрагу іншых твораў. Асабліва паэмы «Яна і я» Б. Іофе лічыць тое, што паэт у ёй «цалкам аслабляецца ад прыдуманых герояў, аслабляецца ад неабходнасці паказу каханню ў пераламленні характару гэтых герояў і, такім чынам, мае магчымасць выказаць свае ўласныя думкі аб каханні не толькі ў мастацкім, але і ў філасофскім плане».

Ва ўступе Б. Іофе разглядае сацыяльна-палітычную абстаноўку ў Беларусі ў 1840-х гадах, піша аб паўстанні 1830 года і робіць цікавую выснову, што «пасля закрыцця Віленскага ўніверсітэта не было цэнтра, дзе стваралася беларуская культура».

Вядомую ролю ў гэтых адносінах адыграла адчыненая ў 1840 годзе Горы-Горацкая земляробчая школа ў Магілёўскай губерні» (Архіў Горацкага гісторыка-этнаграфічнага музея).

Потым Б. Іофе дае кароткую біяграфічную даведку пра Аляксандра Рыпінскага. Аналізуючы ягоную творчасць, піша, што яго імя не вельмі заслужана было паднятае «на п'едэстал» беларуская літаратура.

наш погляд, такая ацэнка вельмі суб'ектыўная. Відаць, у яго не было дастаткова матэрыялаў, каб зразумець ролю гэтага пісьменніка ў станаўленні беларускай літаратуры. З вялікай сімпатыяй піша Іофе пра Яна Баршчэўскага, хаця таксама лічыць, што і ён «быў не па заслугах высока ацэнены». Аналізуе вершы Я. Баршчэўскага і нават прыводзіць цалкам тэкст верша «Ах, чым жа твая, дзевачка, галоўка занята?»

Значная частка артыкула прысвечана аналізу жыцця і творчасці Яна Чачота. Пасля кароткага жыццяпісу выдзяляе асобныя раздзелы: літаратурная спадчына, літаратурны пазіцыі, палітычныя погляды, сялянскія песенькі. Асобная частка – «Я. Чачот – заснавальнік беларускай лінгвістыкі».

Амаль 80 гадоў прайшло з часу, як быў напісаны артыкул. На наш погляд, ён заслужыў быць надрукаваным, бо, нягледзячы на шэраг суб'ектыўных поглядаў, артыкул мае навуковую каштоўнасць ужо таму, што паказвае, як даваенная літаратуразнаўчы ацэньвалі творчасць пісьменнікаў 1840-х гадоў.

Абараняючы Радзіму

Пачалася Вялікая Айчынная вайна. У чэрвені 1941 года Барыс разам з сябрамі па ўніверсітэце ўзводзіць абарончыя збудаванні пад Ленінградам.

«Зараз больш чым калі хочацца, каб немцаў хутчэй разбіць, вярнуцца да сваіх родных, бачыць свабоднай сваю Беларусь»

А ў ліпені 1941 года спецыяльнай пастановай Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта студэнтам, якія добра вучыліся, было дазволена здаць дзяржаўныя іспыты. Сярод іх быў і Б. Іофе, які здаў усе іспыты на выдатна і атрымаў дыплом з адзнакай (першай ступені).

Па дзяржаўным размеркаванні яго накіравалі працаваць настаўнікам рускай мовы і літаратуры ў г. Новасібірск. Аднак з-за таго, што Ленінград у гэты час быў ужо ў блакадзе, пайшоў працаваць на абарончы завод. У лісце ад 4 лістапада 1941 года брату Хацкелю піша: «Ленінградцы тры месяцы стрымліваюць полчышы немцаў, якія асаджаюць горад. Вось пайшоў

Ужо на вакзале памерлі мае аднакурснікі Ліпа Марголін і Коля Дракін».

Па прыбыцці ў Волагду эвакуяваных накіравалі на прапраўку ў вёску Вялікі Двор Сокальскага раёна Валдагодскай вобласці. Яны жылі на хатах у калгаснікаў, якім на прапраўку і аздараўленне эвакуяваных выдавалі асобны паёк.

Некалькі месяцаў Б. Іофе лячыўся ад дыстрафіі, а затым

У 1997 годзе ў Горках Горацкім гісторыка-этнаграфічным музеем была выдадзена брашура «Даследчык беларускай літаратуры» пра яго жыццё і творчасць

ваным, палітычна адукаваным, ведаючым сваю працу. Бору салдаты з першых дзён палюбілі, і ён сярод салдат карыстаўся вялікім аўтарытэтам...»

Захаваліся лісты, што з фронту Барыс пісаў свайму брату:

«9.06.1943. Знаходжуся непасрэдна на перадавой. У перапынку паміж агнявым налётам выпраўваю глядзець на мудрагелістыя горы Каўказа, на знявечаную зямлю і спаленыя лясы».

«30.06.1943. Да фронту прывык. Вяду сябе актыўна. Інтэнсіўна абстрэльваю фрыцаў і не даю ім падняць галавы... Што б ні здарылася, зараз не страшна: ёсць поўная ўпэўненасць, што фрыц праиграе вайну і наша Радзіма будзе свабоднай».

«5.07.1943. Жыву франтавым жыццём у 50-і метрах ад праціўніка... Як тут скапана зямля сапёрнымі лапатамі, як перапахана артылерыяй!... Відаць, дарагая ты, зямліца. Зараз больш чым калі хочацца, каб немцаў хутчэй разбіць, вярнуцца да сваіх родных, бачыць свабоднай сваю Беларусь, квітнеючы сваёй Ленінград».

«9.10.1943. Радасна, што вызвалілі людзей са звярынага засценка... Нашы войскі падышлі да нашых родных Горак, мяркуючы па зводках, там ідуць баі».

Гэта быў апошні ліст. Аб тым, што адбылося далей, можна даведацца з ліста згаданага намі П. Жайваронка. 15 снежня 1943 года пад горадам Радомышль Жытомірскай вобласці фашысты пайшлі ў контрнаступленне. На яго батальён было кінута больш за 40 фашысцкіх танкаў. Воінны роты герайчна змагаліся з фашыстамі, падбілі некалькі танкаў. Аднак большасць з іх загінулі, засталіся жывымі ўсяго 7 чалавек. Яны пад покрывам ночы пайшлі на злучэнне са сваімі. Сярод іх быў і цяжка паранены П. Жайваронак, якому праз 6 дзён блукання ўдалося выйсці да сваіх войскаў.

У гэтым баі загінуў і Б. Іофе. Да 1970 года лічылася, што прапаў без вестак, і толькі ў 1982 годзе родныя даведліся, што ён пахаваны разам з аднапалчанамі ў брацкай магіле горада Радомышль.

Пра Б. Іофе памятаюць у Беларусі, аб чым сведчаць згаданыя нам энцыклапедычныя выданні. А ў 1997 годзе ў Горках Горацкім гісторыка-этнаграфічным музеем была выдадзена брашура «Даследчык беларускай літаратуры» пра яго жыццё і творчасць.

Людзімір ЛІЎШЫЦ,
г. Нацрам Інім (Іспанія)

ужо чацвёрты месяц абароны. Немцы акапілі і зараз мёрзнуць каля гарадскіх сценаў. Частая бамбёжка і артылерыйскі абстрэл не далі ім чаканых вынікаў...»

З ліста бачна, што ён працуе на заводзе ў пажарнай ахове. «Гэта работа, – піша Барыс, – стала патрэбнай асабліва пасля таго, як нямецкія бамбардзіроўшчыкі пачалі кідаць запальныя бомбы... Учора захачалася наведаць Публіку (публічную бібліятэку. – У.Л.), глынуць кніжны пыл, які ва ўніверсітэце стаў родным... Я зраблю ўсё, каб дапамагчы фронту, працуючы без стомай. Галоўнае – жыць нашай краіне, а потым – і нам у ёй...»

«...Я веру, што родная Беларусь і нашы Горкі будуць вызвалены. Мы яшчэ вернемся – перажыць бы толькі рашаючы час».

Прайшло яшчэ некалькі месяцаў вельмі цяжкага і галоднага жыцця.

«У Барыса пачалася ўжо дыстрафія, – успамінала сястра Злата. – І раптам ён пралановаў мне адзначыць мой дзень нараджэння. Затапілі «буржуйку», сагрэлі трохі вады. Я думала, што гэтым абмяжуецца наша свята. Але Барыс дастаў з мяшкочка загорнутыя ў паперу тры пернікі. Ён прыхваў іх на гэты выпадак...»

У пачатку 1942 года Барыс разам з сястрой Златай па «дарозе жыцця» быў эвакуяваны. Як гэта адбылася, красамойна напісаў у лісце ад 22 ліпеня 1942 года да брата Хацкеля: «Ужо студзень ішоў да канца. Голад і бамбёжка лапаўнялі адзін аднаго. З лістапада няма лазні. Няма трамвая. Няма электрычнасці. Я і Злата спачатку апухлі, а потым схуднелі. Зусім нечакана 31 студзеня 1942 года мяне вызвалі ва ўніверсітэт, выдалі эвакуаліст і сказалі: «Едзь». 1 лютага пайшло на неабходныя даведкі і іншую мітусню. Дабліліся дазволу на выезд Златы. Ночы мы збіраліся, але не было сіл сягнуць вяртоўку. 2 лютага раніцай я і Злата павезлі да Фінляндскага вакзала свае рэчы. Злата везла іх, я не мог везці, толькі дапамагаў. На паўдарозе я сустрэў Ісака Ляндрэса. Ён без рэчу ішоў на вакзал, але не перанёс дарогі і памёр у мяне на руках.

добраахвотнікам пайшоў у Чырвоную Армію. Яго накіравалі ў Свярдлоўскае пяхотнае вучылішча.

Аб месяцах вучобы засталіся лісты Барыса да родных.

Піша аб паўстанні 1830 года і робіць цікавую выснову, што «пасля закрыцця Віленскага ўніверсітэта не было цэнтра, дзе стваралася беларуская культура»

«24.05.1942. Я знаходжуся ў Свярдлоўскім пяхотным вучылішчы на мінамётным аддзяленні. Мяне мацуе думка, што я рыхтуюся адпомсціць за Горкі, за маці, за Веру, Фаню і Жаню».

«20.06.1942. Мне вельмі цяжка фізічна. Адчуваю, што не спраўляюся з вялікай фізічнай нагрукі. Але наперадзе фронт і жаданне барацьбы з немцамі».

«4.08.1942. Шмат чытаю. За час вучобы прачытаў 20 – 25 кніг, нягледзячы на тое, што часу не стае».

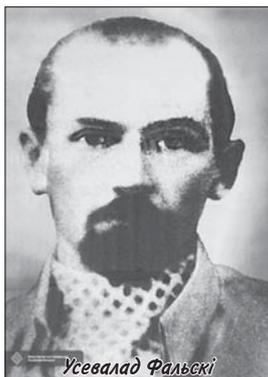
«8.01.1943. Я жыву як і заўсёды. Адзіная мая мара хутчэй быць на фронце, вельмі надакучыла быць у тыле ў той час, калі ідуць гарачыя і паспяховае баі».

Барыс з адзнакай заканчвае курс вучылішча, і яго пакідаюць там камандзірам аддзялення новага набору, выбіраюць сакратаром камсамольскай арганізацыі. Аднак ён хоча ісці на фронт і падае некалькі рапартаў з просьбай вылі адправіць яго змагачца з фашыстамі. І з лютага 1943 года Барыс – камандзір мінамётнага ўзвода 1105 стралковага палка 328 стралковай дывізіі.

Ён бярэ ўдзел у баях за вызваленне Каўказа, Краснадарскага края і Жытомірскай вобласці. Яго камандзір роты Павел Іванавіч Жайваронак у лісце да яго брата Хацкеля пісаў: «Іофе Барыс Ісакавіч прыбыў да мяне ў роту прыкладна ў лютым-сакавіку 1943 года непасрэдна на перадавую лінію, дзе мы вялі баі на Каўказе і ў раёне Краснадарскага края за станцыю Крымская... З першых дзён ён паказаў сябе дысцыпліна-

Першым Народным камісарам Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі Беларусь (ССРБ), а менавіта так называлася ў 1919 годзе нашая дзяржава, стаў Усевалад Фальскі (з 1 студзеня па 8 лютага 1919 года), вядомы арыст і тэатральны дзеяч. Адразу кідаецца ў вочы, што ў назве дзяржавы большавікі рабілі асаблівы акцэнт не на нацыянальны, а сацыяльна-палітычны аспект, што вельмі хутка праявілася ў канкрэтных палітычных абставінах. Для Масквы ССРБ – палітычны «буфер» супраць Польшчы, якім можна было гандляваць.

Усевалад Фальскі

31 студзеня 1919 года Прэзідыум УЦВК РСФСР прыняў пастанову аб прызнанні незалежнасці Беларусі ў якасці суб'екта міжнароднага права (прынцып дэ-юре), а праз 3 дні, 3 лютага, падцёкам Я. Свядлова і Усевалода Фальскага ў прыняў пастанову аб ліквідацыі ССРБ і стварэнні новага дзяржаўнага ўтварэння – ЛітБел (Літоўска-Беларуская ССР). Атрымалася, як у кепскім палітычным вадзёлі: спачатку далі «пагуляць» лічаныя дні ў самастойнасці і незалежнасці, а потым пачыналі іх «прыхлопнулі».

У сувязі з гэтым, а таксама з перадачай РСФСР Віцебскай, Магілёўскай і Смаленскай абласцей, заявіў рэзкі

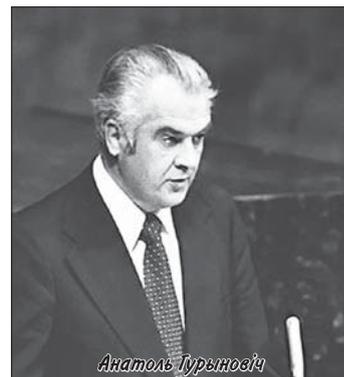
Аддаў жыццё за Беларусь. У чэрвені 1937 года рэпрэсаваны.

Пасля стварэння СССР Народны камісарыят замежных спраў БССР быў ліквідаваны і яго функцыі перадаваліся адпаведнаму саюзнаму наркамату. Але Цэнтр не мог ігнараваць многія міжнародныя аспекты жыцця нашай рэспублікі. З гэтай нагоды былі уведзены інстытут Упаўнаважанага Народнага камісарыята замежных спраў СССР у БССР. Вышэйназваная катэгорыя ўмоўна можа быць аднесена да наркаматаў замежных спраў, паколькі па статусе набліжалася да іх.

Яна з'явілася ў студзені 1923 года, калі былі наменікі Народнага камісара замежных спраў БССР Н. Ітві быў зацверджаны на гэтую пасаду. Праз нейкі час УВН БССР даў яму права рашаючага голасу і ўключыў у склад СНК БССР.

Самым вядомым Упаўнаважаным НКЗС СССР у БССР быў Аляксандр Ульянаў, у будучым – саветнік Пасольства СССР у Польшчы і Балгарыі. Менавіта ён адыграў вырашальную ролю ў самароспуску Урада БНР на Берлінскай канферэнцыі ў 1925 годзе. У канцы 1930-х гадоў – рэпрэсаваны і расстраляны.

Ва ўмовах завяршэння Вялікай Айчыннай вайны Масква прыняла рашэнне

Анатоль Гурывіч

гетыцы і г.д.), а таксама падпісала шэраг шматбаковых міжнародных дагавораў, пагадненняў, канвенцыяў, пратаколаў.

Яго намаганні па ператварэнні БССР у рэальна дзеючага суб'екта міжнароднага права, пашырэнні міжнароднага прэстыжу нашай краіны пасляхова працягваў Анатоль Гурывіч, сапраўдны «патрыярх» нашай знешняй палітыкі, які выхаваў і даў пущэўку ў вялікі дыпламатычны свет не аднаму пакаленню нашых дыпламатаў.

Мне не пашчасціла працаваць разам з Анатолем Емяльявічам, але асабістыя кантакты з ім і ўспаміны яго калег сведчаць пра самабытнасць і неардынарнасць гэтага ўнікальнага дыпламата, які кіраваў нашым ведамствам амаль чвэрць стагоддзя – з 14 мая 1966 па 14 ліпеня 1990 года. Я не мог з пачуццём удзячнасці не аданіць той «падмурак» сяброўскіх кантактаў і сувязяў па міжнароднай арэне і асабліва ў ААН, якія ён пакінуў нам. І калі ў кастрычніку 1990 года ў нашым прадстаўніцтва ў Нью-Ёрку на дыпламатычны ланч прыйшоў Генеральны сакратар ААН Перэс дэ Куэльер (з ім асабіста сябраваў А. Гурывіч з тых часоў, калі першы шчыра быў пастаянным прадстаўніком Перу пры ААН), я добра зразумеў, якой павагай ён карыстаўся сярод дыпламатычнай эліты свету нават пасля завяршэння сваёй кар'еры.

У жыцці любой нацыі наступае час, калі, як гаворыцца ў Святым Пісанні, трэба не раскідваць, а збіраць камяні. Упершыню я гэта вельмі добра ўсвядоміў у далёкім 1979 годзе ў Іспаніі, стоячы са скліянай галавой перад Мемарыялам у памяць ахвяраў Грамадзянскай вайны, дзе ў адной брацкай магіле пахаваны франкісты і камуністы, манархісты, сацыялісты і анархісты. Самая дэмакратычная рэч на свеце – Смерць, якая непазбегна раўняе ўсіх – аб'яднала, памірала і прымырала не толькі іх, але і ўсё іспанскае грамадства. Нацыянальнае прымірэнне заўжды выдзе да кансусу і кансалідацыі нацыі.

Народныя сакратары, наркам, міністры... Іх барацьба, жыццёвы шлях, унёсак у стварэнне Беларускай Дзяржавы – неацэнны. Смяротныя – яны ўжо дзякуючы нам крочаць разам у Вечнасць: выхадцы з сялянскага асяроддзя і з замойнай шляхты, праваслаўныя і рыма-каталікі, уніяты і іўдэі, большавікі і эсеры, меншавікі і хадэкі. Іх яднае адно – пасіянарная любоў да Вацькашчынны, барацьба за найвялікшую каштоўнасць – яе Незалежнасць, да якой яны ішлі рознымі шляхамі, аб'яднаючыся на розных саюзніках. Хто поруч з Масквой, хто – з Варшавы, хто – поруч з Кіевам ці Коўна. Большасць іх дзела гэтага ахвярвала сваім жыццём.

Як тут не ўспомніць нашу вялікую патку, пэўтку-прарока Ларысу Геніош: *Адзінай маты не зракуся, / І сэрца мне не задрывіць. / Як жыць – дык жыць для Беларусі, / А без яе – зусім не жыць.* Але для нацыі яны вечна жывыя, паколькі іх і нас заўжды будзе яднаць «несмяротнае слова «Айчына»». Для Айчыны мёртвых няма, і ў мёртвых (які ў жывых) ёсць Айчына!

Пётр КРАЎЧАНКА,
Міністр замежных спраў БССР
і Рэспублікі Беларусь (1990 – 1994 гады)

Народныя сакратары, наркам, міністры

Да 100-годдзя стварэння Дыпламатычнай службы Беларусі

(Заканчэнне.
Пачатак у № 3)

Адным з апошніх міністраў замежных спраў (з 1921 года па 1925 год) і Прэм'ер-міністраў БНР быў Аляксандр Цвікевіч. Менавіта прадстаўнікам яго Урада ўдалося дабіцца першага і адзінага на той час прызнання дэ-юре ў лютым 1920 года з боку Фінляндыі. Праявіў палітычную мудрасць і прагматызм, правёўшы 12-16 кастрычніка 1925 года ў Берліне Беларускае нацыянальнае палітычнае канферэнцыю, якая абвясціла, што адзіным цэнтрам адраджэння Беларусі з'яўляецца савецкі Мінск, а Урад БНР і Рада Рэспублікі павінны склацца свае паўнамоцтвы. Вельмі важна адзначыць, што з усіх эмігранцкіх урадаў той пары толькі беларусы змаглі пераадолець пачуцці класавай варажасці і прадеманстраваць сапраўднае імкненне да нацыянальнай кансалідацыі і стварэння дзяржавы.

Выдатны навуковец-энцыклапедыст. Працаваў у Мінску ў Акадэміі навук БССР. У 1937 годзе расстраляны.

Аляксандр Цвікевіч

пратэст і падпісаў разам з сябрамі беларускага Урада ліст на імя У. Леніна, Я. Свядлова і І. Сталіна з нягоды на рашэнне ЦК РКП(б). За гэта быў у лютым 1919 года арыштаваны і да красавіка 1919 года прасядзеў у Мінску і Смаленску ў вязніцах. Пасля вяртання на Радзіму вызваны ва Украіну, дзе працаваў дырэктарам тэатра. У 1927 годзе пасля арышту сляды яго губляюцца.

«Буферную» дзяржаву (ЛітБел ССР), якая праіснавала кароткі тэрмін (менш за 5 месяцаў) узначаліў у якасці Старшыні СНК і Народнага камісара замежных спраў (з 27 лютага па 19 ліпеня 1919 года) Вінцас Міцкявічус-Капускас. У параўнанні з НКЗС ССРБ, які праіснаваў толькі некалькі тыдняў, наркамат замежных спраў ЛітБел змог разгарнуць, ва ўмовах наступу польскіх войскаў, даволі актыўную палітычную дзейнасць шляхам накіравання шэрагу дзяржаваў нотаў і заяваў аб імкненні да міру, вырашэнні ўсіх спрэчных пытанняў шляхам перамоваў. Трэба падкрэсліць, што ў кіруючых органах гэтага дзяржаўнага ўтварэння беларусы практычна адсутнічалі. Група «белнацкамаўцаў» З. Жылуновіча была адхілена ад рэальнай дзяржаўнай улады.

Пасля вызвалення тэрыторыі Беларусі ад палякаў Народным камісарам замежных спраў (з 1920 па ліпень 1923 года) стаў Аляксандр Чарвякоў. Цягам 1920 – 1930-х гадоў А. Чарвякоў рашуча бараніў нашы нацыянальныя інтарэсы перад Масквой.

Аляксандр Чарвякоў

аб аднаўленні Камісарыята замежных спраў БССР, які пачаў працаваць у толькі што вызаленым Гомелі. Паміж саюзнікамі ішлі перамовы аб стварэнні новай універсальнай міжнароднай арганізацыі – ААН, і Сталіну тэрмінова былі патрэбныя дадатковыя галасы ў час галасавання ў гэтым «сусветным парламенце». Больш за дваццаць гадоў функцыі Народнага камісара замежных спраў БССР (з 30 сакавіка 1944 па 15 сакавіка 1946 года) і Міністра замежных спраў (з 15 сакавіка 1946 па 14 мая 1966 года) бліскуча выконваў Кузьма Кісялёў. Ён назаўсёды ўвайшоў у гісторыю беларускай дыпламатыі, падпісаўшы разам з Ф. Шыгавым, У. Перцавым, А. Жэбракам і Г. Вайдаковым Статут ААН. Дзякуючы яго намаганням БССР аформіла сваё членства практычна ва ўсіх спецыялізаваных міжнародных арганізацыях (Арганізацыя Аб'яднаных Нацый па пытаннях навукі, культуры і асветы, Сусветная арганізацыя аховы здароўя, Міжнароднае агенцтва па атамнай энэр-

Кузьма Кісялёў

З «Хатняга спеўніка»: Станіслаў Манюшка і Ян Чачот

Якое месца займаюць сярод амаль трохсот рамансаў і песень Станіслава Манюшкі «Песні з-над Нёмна і Дзвіны»? Чаму менавіта на арыгінальныя тэксты Яна Чачота і на яго апрацоўкі-пераклады вуснапаэтычных твораў Манюшка напісаў больш песень, чым на словы кожнага іншага мясцовага (і не толькі) аўтара, напрыклад, Адама Міцкевіча ці Уладзіслава Сыракомлі, паэзіяй якіх даражыў?

У 1840 годзе малады кампазітар вярнуўся з Германіі, дзе паспяхова скончыў навучанне ў рэктара Берлінскай пеўняй акадэміі К. Рунгенхагена. У часе вучобы Манюшка дасканала засвоў

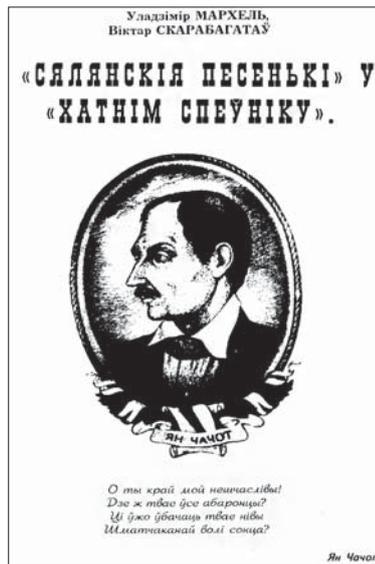
жанр песеннай лірыкі, які ў аўстра-нямецкай культуры атрымаў назву Lied. Несучы ў сабе выяўленчы патэнцыял лірычнай паэзіі, нямецкай рамантычныя песні вызначаліся даступнасцю і свойскасцю. Разумовыя стандарты і стэрэатыпы, выпрацаваныя класіцысцка-асветніцкай эпохаю, яны пераадолявалі стыхіяй шчырасці і прастаты, адкрывалі сваё, народнае, непаўторнае.

Манюшка вярнуўся ў Беларусь з думкаю стварыць песні ў народным духу і з надзеяй, што тэкстаў для гэтага ці, так бы мовіць, песенных вершаў на радзіме ён знойдзе колькі трэба. Таму

Чачотавы «Вясковыя песенькі...» з'явіліся вельмі дарэчы. Паэт і кампазітар нібы ішлі насустрач адзін аднаму: у прадмове да першага зборніка Чачот звяртаўся да «землякоў, знаёмых з музыкаю», каб яны «аздобілі якую-небудзь з тых песенек нотамі». Манюшка імкнуўся да стварэння «цыкла мелодыяў, якія адлюстроўвалі б мясцовы характар люду і

былі б выяўленнем забаваў, абрадаў і звычаяў народа».

Каб «пашыраць рэпертуар краёвых песень», Манюшка змясціў у «Тугодніку Petersburgskim» праспект свайго зборніка песень для аднаго голасу ў суправаджэнні фартэпіяна, якому даў змястоўную і шматзначную назву – «Хатні спеўнік». «З таго часу, – пісаў ён у праспекце, – як у цывілізаванай Еўропе пачалі з вышэйшага пункту гледжання ставіцца да музыкі і ацэньваць яе не толькі як мову, што перадае пэўную думку і пацудце..., але яшчэ як выяву пэўнай мясцовасці, нацыянальнага характару народаў..., самыя выдатныя

Тытул кнігі «Сялянскія песенькі» і «Хатні спеўнік»

мастакі пачалі выяўляць і распрацоўваць гэтае радовішча невычэрпнай гармоніі... Не прэтэндуючы на вышэйшы ў музыцы талент, але заахвочаны ласкавым, а можа, вельмі лаблажлівым успрыманнем, якое мае першыя апублікаваныя музычныя спробы змаглі выклікаць, я асмельваюся, наколькі мне дазваляе мой талент, пашырыць рэпертуар краёвых песень...».

У першы «Хатні спеўнік», што выйшаў з друку ў канцы 1843 года, Манюшка ўвёў тры «вясковыя песенькі» Чачота – дзве («Ах, далёка...») і «Што там за кветка...») з першага зборніка фальклорных запісаў паэта «Piosnki wiesniacze z nad Niemna» (1837) і адну («Ой, бярозка міла...») са зборніка «Piosnki wiesniacze z nad Niemna i Dzwiny» (1839). Выхад з друку «Хатняга спеўніка» падштурхнуў вядомага пісьменніка Юзефа Крашэўскага напісаць, што «нічога падобнага ў нас яшчэ не было», і выступіць з вітальнай рэцэнзіяй на «Спеўнік», а таксама паклаў пачатак ці, можа, жыўіў перапіску кампазітара з паэтам, поўную ўзаемазацікаўленых творчых прапаноў. Плэнам іх супрацоўніцтва, сутворчасці сталі 22 «вясковыя песенькі» ў «Хатніх спеўніках».

З трыццаці тэкстаў «вясковых песенек», узноўленых Чачотам па-польску, Манюшка адабраў дваццаць адзін. Гэта – своеасаблівы дзёнік (нататнік) кампазітара, яго музычны спытак лірычных замалёвак беларускага вясковага жыцця. Тут пададзены розныя бакі гэтага жыцця: вяселле, жніво, вайна, сіроцтва і іншае. Героі песень – не толькі людзі, але і беларуская прырода, адухоўленая і ачалавечаная («Гай шуміць...», «Дуброва», «Ой, бярозка міла...»), і нават звыры і птушкі («Мядзведзік», «Салоўка», «Вандроўная пташка»). Таму не дзіва, што, апіраючыся на шматвякавы вопыт народнага музіцыравання, кампазітар карыстаўся ў сваіх

песнях прыёмамі, якія робяць іх інтанацыю зразумелай. Мы «чуем», як праз лясны гушчар прадзіраецца мядзведзь і як кукуе зязюля, «бачым», як пад вясновым сонцам луг пакрываецца дываном кветак і як ападае восенню лістова з бярозы, а таксама ўлоўліваем вуркатанне калаўротка, квінту лірніка ды многія іншыя галасы і барвы – такія заўсёды і такія радасна пазнавальныя для вяскоўца на яго зямлі.

Свойскасць, закладзеная Манюшкам у назву зборнікаў, дае ключ для выканання гэтых песень – шчырага, без пафасу. Залучаючы слухачоў не ў сведкі, а ў саюзьнікі падаеў, Манюшка, як і Чачот, дае магчымасць не толькі ўбачыць свой край і сябе, але і здзівіцца: «Як жа я не заўважаў гэтага раней?» Звычайнае, звыклае ператворанае натхнёным майстрам у надзвычайнае чудоўнае.

З Чачотам Манюшка збліжаў адзін аб'ект любові – беларускі мелас. У часе працы над «Хатнім спеўнікам» кампазітар, як сведчаць сучаснікі, выяўляў нястомную цікавасць да народных мелодыяў. Пра гэта ведаў яго бацька і ў лісце да сына даў падрабязнае апісанне «Лявоніхі» і спеваў, якія назіраў і слухаў у наваколлі Радкаўшчыны.

Пацутае, спазнанае, падсвядомае – шмат што з гукамі дзяцінства – не так уваходзіла ў творы Манюшкі нейкімі фрагментамі, як раскрывалася натуральна, бо было сваім і па-свойму ўспрынятым.

Ствараючы песні на польскамоўныя тэксты Чачота, Манюшка ішоў тым самым шляхам, што і Чачот, – пераводзіў іх з фальклорнага стану ў акадэмічны. Асваенне або, дакладней, выяўленне праз сябе народных мелодыяў свайго краю (найперш мінскай правінцыі, дзе нарадзіўся) Манюшка здзяйсняў на высокапрафесійным узроўні. Самае істотнае ў гэтых песнях, відаць, тое, што можна назваць паглыбленнем драматургіі вершаванага тэксту. Праз вылучэнне ці падкрэсліванне інтанацыйна важных момантаў яны становіліся песнямі, якія нясучы ў сабе генетычную памяць беларускай народнай асновы, жыццятворнай для нашых продкаў, але не спаўна яшчэ ўспрыятай намі...

Выдаючы свае «Вясковыя песенькі...», Чачот марыў пра час, калі яго творы, узятыя ў беларускага народа, будуць пакладзеныя на музыку і ў абноўленым стане вярнуцца да свайго першастваральніка. Сёння гэта ўжо – рэальнасць.

Віктар СКАРАБАГАТАЎ
Уладзімір МАРХЕЛЬ
Таня КАРЖАНЕўСКАЯ

Калекцыянерам, і не толькі

Беларусы і мора

Беларусь не мяжуе з морам, але жыццё многіх нашых суайчыннікаў непарыўна звязанае з ваенна-марскім флотам. Пасля Другой сусветнай вайны і да 1992 года амаль мільён беларусаў прысвяцілі сваё жыццё мору. Сёння ў Беларусь жыве больш за 200 тысяч чалавек, якія ў розныя часы служылі на флоте.

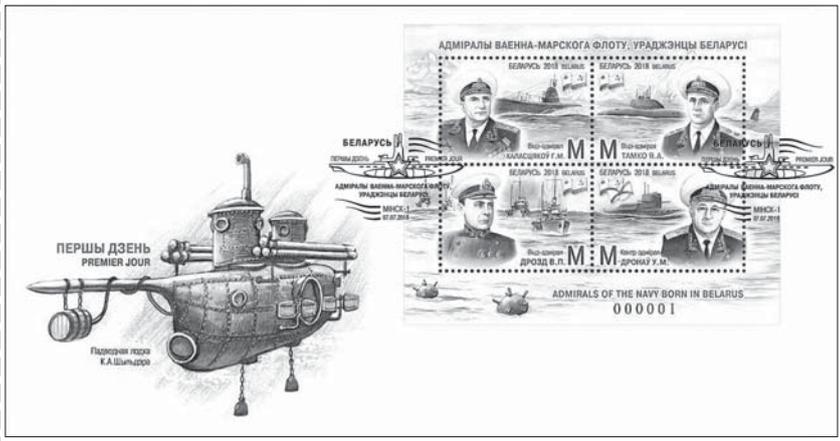
Белпошта выпусціла ў абарачэнне чатыры паштовыя маркі і блок з серыі «Адміралы ваенна-марскога флоту, ураджэнцы Беларусі». На марцы № 1262 змешчаны партрэт віцэ-адмірала Георгія Халасцкава, № 1263 – віцэ-адмірала Ягора Тамко (дарэчы, правільна яго прозвішча пішацца Томка і вымаўляецца з націскам на першы склад), № 1264 – віцэ-адмірала Валянціна Дразда, № 1265 – контр-адмірала Уладзіміра Дронава. Праект падрыхтаваны ў супрацоўніцтве з Беларускім саюзам вайсковых марак.

Мастак серыі – Віктар Чайчук, дызайн распрацавала Яўгенія Бядонік. Памер марак 40 x 28 мм, наклад кожнай 60 тыс. асобнікаў. Надрукаваны аркушамі па 6 марак, памер аркуша 100 x 103 мм. Маркі друкаваліся таксама ў блоку, яго памер 99 x 79 мм, наклад 20 тыс. асобнікаў. На кожным блоку ёсць яго парадкавы нумар. Маркі друкаваліся ў Бабруйскай узбуйненай друкарні імя А.Ц. Непагодзіна.

Да выпуску былі таксама падрыхтаваныя паштоўкі для картмаксімумаў (мастак В. Чайчук, дызайн Я. Бядонік).

У дзень выпуску паштовых марак у абарачэнне ў аддзяленні паштовай сувязі № 1 г. Мінска (магазін «Філатэлія», вул. Маскоўская, 16) адбылося спецагашэнне на канверце «Першы дзень» (мастак спецштэмпеля і канверта В. Чайчук, дызайн Я. Бядонік).

Дзякуем за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялаў рубрыкі супрацоўнікам выдавецкага цэнтру «Марка» РУП «Белпошта»

Праваслаўны каляндар

28 красавіка – Светлае Уваскрэсненне Хрыстовае. Пасха. Вялік-дзень

Дванадзятая святы
 7 студзеня – Нараджэнне Хрыстовае. Каляды
 19 студзеня – Хрышчэнне Гасподняе. Богаўленне
 15 лютага – Стрэчанне Гасподняе (Граміцы)
 7 красавіка – Дабравешчанне Прасвятой Багародзіцы
 21 красавіка – Уваход Гасподні ў Іерусалім. Вербная нядзеля
 6 чэрвеня – Узнясенне Гасподняе
 16 чэрвеня – Дзень Святой Тройцы. Пяцідзятніца
 19 жніўня – Перамяненне Гасподняе
 28 жніўня – Успенне Прасвятой Багародзіцы
 21 верасня – Нараджэнне Прасвятой Багародзіцы
 27 верасня – Узвіжанне Крыжа Гасподняга
 4 снежня – Увядзенне ў храм Прасвятой Багародзіцы

Вялікія святы
 14 студзеня – Абраманне Гасподняе
 7 ліпеня – Нараджэнне Іаана Праддзечы
 12 ліпеня – Святых першавярхоўных апосталаў Пятра і Паўла
 11 верасня – Усекнавенне галавы Іаана Праддзечы
 14 кастрычніка – Пакроў Прасвятой Багародзіцы

Саборы Беларускіх святых
 7 ліпеня – Сабор беларускіх святых
 3 лістапада – Сабор навамучанікаў і вызнаўцаў зямлі Беларускай

Шматдзённыя посты
 Вялікі пост – з 11 сакавіка да 27 красавіка
 Пятроў пост – з 24 чэрвеня да 11 ліпеня

Успенскі пост – з 14 да 27 жніўня
 Калядны пост – з 28 лістапада да 6 студзеня 2020 г.

Аднадзённыя посты
 Серада і пятніца цягам усяго года, за выключэннем усёедных тыдняў
 Навячэр'е Богаўлення – 18 студзеня
 Усекнавенне галавы Іаана Праддзечы – 11 верасня
 Узвіжанне Крыжа Гасподняга – 27 верасня

Усёедныя тыдні (па серадах і пятніцах посту няма)

Калядны перыяд – з 7 да 17 студзеня
 Мытара і фарысея – з 18 да 23 лютага
 Сырны (масленічны) – з 4 да 10 сакавіка
 Велікодны (Светлы) – з 29 красавіка да 4 мая

Траецкі – з 17 да 23 чэрвеня

Дні асаблівага памінання спачылых

Памінане ўсіх спачылых, якія пацярпелі ў час ганенняў за веру Хрыстова, – 10 лютага
 Субота мясапусная – 2 сакавіка
 Субота 2-га тыдня Вялікага посту – 23 сакавіка
 Субота 3-га тыдня Вялікага посту – 30 сакавіка
 Субота 4-га тыдня Вялікага посту – 6 красавіка
 Радаўніца – 7 мая
 Памінане спачылых воінаў – 9 мая
 Субота Траецкая – 15 чэрвеня
 Субота Дзімітрыўская – 2 лістапада

Рыма-каталіцкі каляндар

1 студзеня – Святой Багародзіцы Марыі
 6 студзеня – Аб'яўленне Пана (Тры Каралі)
 13 студзеня – Хрост Пана
 2 лютага – Ахвяраванне Пана
 6 сакавіка – Папялец (пачатак Вялікага посту)
 10 сакавіка – Першая нядзеля Вялікага посту
 19 сакавіка – Святога Юзафа
 25 сакавіка – Звеставанне Пана
 14 красавіка – Пальмовая нядзеля
 18 красавіка – Вялікі чацвер
 19 красавіка – Вялікая пятніца
 20 красавіка – Вялікая субота
 21 красавіка – Вялікдзень
 28 красавіка – Божай Міласэрнасці
 30 мая – Унебаўшэсце Пана
 9 чэрвеня – Спасланне Духа Святога
 13 чэрвеня – Пана нашага Езуса Хрыста, Найвышэйшага і Вечнага Святара
 16 чэрвеня – Найсвяцейшай Тройцы
 20 чэрвеня – Найсвяцейшага Цела і Крыві Хрыста
 24 чэрвеня – Нараджэнне святога Яна Хрысціцеля
 28 чэрвеня – Найсвяцейшага Сэрца Езуса
 29 чэрвеня – Святых апосталаў Пятра і Паўла
 2 ліпеня – Найсвяцейшай Панны Марыі Будслаўскай
 16 ліпеня – Успамін Найсвяцейшай Панны Марыі з гары Карміль
 6 жніўня – Перамяненне Пана
 15 жніўня – Унебаўзыхненне Найсвяцейшай Панны Марыі
 14 верасня – Узвышэнне Святога Крыжа
 1 лістапада – Усіх Святых
 2 лістапада – Успамін усіх памерлых вернікаў
 24 лістапада – Хрыста – Валадара Сусвету
 1 снежня – Першая нядзеля Адвэнту
 9 снежня – Беззаганнага Зачацця Найсвяцейшай Панны Марыі
 25 снежня – Нараджэнне Пана
 29 снежня – Святой Сям'і

Грэка-каталіцкі каляндар

21 красавіка – Пасха Хрыстова (Вялікдзень)
Дванадзятая святы
 6 студзеня – Богаўленне (Вадохрышча)
 2 лютага – Сустрэча Госпада нашага Іоуса Хрыста (Граміцы)
 25 сакавіка – Дабравешчанне
 14 красавіка – Уваход Гасподні ў Іерусалім (Вербніца)
 30 мая – Узнясенне Гасподняе (Ушэсце)
 9 чэрвеня – Сашэсце Святога Духа (Тройца)
 6 жніўня – Перамяненне Гасподняе (Спас)

Грэка-каталіцкі каляндар

21 красавіка – Пасха Хрыстова (Вялікдзень)
Дванадзятая святы
 6 студзеня – Богаўленне (Вадохрышча)
 2 лютага – Сустрэча Госпада нашага Іоуса Хрыста (Граміцы)
 25 сакавіка – Дабравешчанне
 14 красавіка – Уваход Гасподні ў Іерусалім (Вербніца)
 30 мая – Узнясенне Гасподняе (Ушэсце)
 9 чэрвеня – Сашэсце Святога Духа (Тройца)
 6 жніўня – Перамяненне Гасподняе (Спас)

15 жніўня – Успенне Найсвяцейшай Багародзіцы
 8 верасня – Нараджэнне Найсвяцейшай Багародзіцы
 14 верасня – Крыжаўзвышэнне
 21 лістапада – Уваход у Храм Найсвяцейшай Багародзіцы
 25 снежня – Нараджэнне Хрыстовае (Каляды)

Вялікія святы
 1 студзеня – Абрэзанне Гасподняе
 24 чэрвеня – Нараджэнне св. Яна Прадвесніка і Хрысціцеля
 29 чэрвеня – Святых вярхоўных апосталаў Пятра і Паўла
 29 жніўня – Адсячэнне галавы св. Яна Прадвесніка і Хрысціцеля
 1 кастрычніка – Покрыва Найсвяцейшай Багародзіцы
 9 снежня – Беззаганнае Зачацце Найсвяцейшай Багародзіцы

Дні ўспаміну памерлых
 23 лютага – Мясापусная бацькоўская субота
 2 сакавіка – Успамін усіх святых айцоў, манахаў і поснікаў
 23 сакавіка – Субота 3-га тыдня Вялікага посту
 30 сакавіка – Субота 4-га тыдня Вялікага посту
 30 красавіка – Радаўніца
 8 чэрвеня – Траецкая бацькоўская субота
 19 кастрычніка – Змітраўская бацькоўская субота
 2 лістапада – Дзяды, дзень успаміну памерлых

Царкоўныя памятныя даты
 11 ліпеня – Успамін пакутніцкай смерці ў кафедры Св. Сафіі ў Полацку 5-і манахаў-базыльянаў
 15 верасня – Успамін Бабровіцкай трагедыі (знішчэнне ў 1942 г. жыхароў уніяцкай парафіі в. Бабровічы Івацэвіцкага р-на)

8 (18) кастрычніка – Успамін Брэсцкай царкоўнай уніі 1596 г.

Лютэранскі каляндар

6 студзеня – Богаўленне, Эпіфанія
 25 студзеня – Дзень абарачэння святога апостала Паўла
 2 лютага – Стрэчанне Гасподняе
 1 сакавіка – Сусветны дзень малітвы
 6 сакавіка – Папальцовая серада, пачатак Пакутнага часу
 25 сакавіка – Дабравешчанне Найсвятой Багародзіцы
 14 красавіка – Вербная нядзеля
 18 красавіка – Вялікі чацвер, Дзень усталевання Прысасця
 19 красавіка – Пакутнае Пятніца
 21 красавіка – Вялікдзень – Уваскрэсненне Гасподняе
 25 красавіка – Дзень евангеліста Марка
 30 мая – Узнясенне Гасподняе
 9 чэрвеня – Пяцідзятніца, святая сашэсця Святога Духа
 16 чэрвеня – Тройца – святая Святога Трыадніства
 24 чэрвеня – Нараджэнне Іаана Хрысціцеля
 25 чэрвеня – Дзень Аўгсбургскага веравызнання
 29 чэрвеня – Дзень святых апосталаў Пятра і Паўла
 2 ліпеня – Дзень наведвання Марыі Елісаветы
 21 верасня – Дзень апостала і евангеліста Маўвея
 29 верасня – Дзень архангела Міхаіла і ўсіх анёлаў

6 кастрычніка – Свята падзякі за ўраджай
 18 кастрычніка – Дзень евангеліста Лукі
 31 кастрычніка – Дзень Рэфармацыі
 20 лістапада – Дзень пакаяння і малітвы
 24 лістапада – Дзень памінання спачылых. Нядзеля вечнасці
 24 снежня – Святы вечар. Пярэдадзень Нараджэння Хрыстовага
 25 снежня – Нараджэнне Хрыстовае
 27 снежня – Дзень апостала і евангеліста Іаана
 28 снежня – Дзень нявінна забітых немаўлятак

Іўдзейскі каляндар

21 студзеня – Ту бі-Шват
 20 сакавіка – Пост Эстэр
 21 сакавіка – Пурым
 20 – 27 красавіка – Песах
 23 мая – Лаг ба-Омер
 9 – 10 чэрвеня – Шавуот
 21 ліпеня – Пост 17 тамуза
 11 жніўня – Пост 9 ава
 16 жніўня – Ту бі-Ав
 30 верасня – 1 кастрычніка – Рош ха-Шана (5780 г.)
 2 кастрычніка – Пост Гедалі
 9 кастрычніка – Ём Кіпур
 14 – 20 кастрычніка – Сукот
 21 кастрычніка – Шміні Ацэрэт
 22 кастрычніка – Сімхат Тора
 23 – 30 снежня – Ханука
 Усе яўрэйскія святы пачынаюцца напярэдадні ўвечары.

Мусульманскі каляндар (1440 – 1441 гг. па Хіджры)

7/8 сакавіка (26 – 27 раджаба) – Жаніцьба бацькоў Прарока Мухамада (с.а.в.) (Ноч Рагаіб)
 2/3 красавіка (26 – 27 раджаба) – Узнясенне Прарока Мухамада (с.а.в.) (ноч Мірадж)
 19/20 красавіка (14 – 15 шаабана) – Ноч ачышчэння ад грахоў (Лейлят аль-Бараа)
 6 мая (1 рамадана) – Пачатак мусульманскага посту (Ураза)
 31 мая/1 чэрвеня (26 – 27 рамадана) – Ноч Перадвызначэння (Лейлят аль-Кадр)
 4 чэрвеня (1 – 3 шавалья) – Свята разгавення – Ураза-Байрам. Заканчэнне мусульманскага посту
 10 жніўня (9 зуль-хіджа) – Дзень стаяння на гары Арафат
 11 – 14 жніўня (10 – 13 зуль-хіджа) Свята ахвярапрынашэння – Курбан-Байрам. Заканчэнне вялікага паломніцтва ў Мекку
 31 жніўня (1 мухарамы) – пачатак новага 1441 года па Хіджры
 9 верасня (10 мухарамы) – Ашура – Дзень памінання прарокаў і пасланнікаў Алаха (мір ім)
 8/9 лістапада (12 рабі аль-аваля) – Дзень нараджэння Прарока Мухамада (с.а.в.) (Маўлід ан-Набі)
 Даты календара могуць змяніцца ў залежнасці ад стану месяца.

ЛЮТЫ

1 – Качаткоў Рыгор Аляксеевіч (1904 – 1968), акцёр, народны артыст Беларусі – 115 гадоў з дня нараджэння.

1 – Лысятаў Юрый Васільевіч (1929 – 1997), рэжысёр і сцэнарыст дакументальнага кіно, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1982), прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (1999, пасмяротна) – 90 гадоў з дня нараджэння.

1 – Масленікаў Павел Васільевіч (1914, Магілёўская губ. – 1995), мастак тэатра, жывапісец, мастацтвазнаўца, педагог, народны мастак Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

1 – Талкачова Ларыса Сямёнаўна (1939), піяністка, канцэртмайстар, заслужаная артыстка Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

2 – Бона Сфорца д’Арагона (1494 – 1557), каралева польская і вялікая княгіня літоўская – 525 гадоў з дня нараджэння.

2 – Гоманаў Уладзімір Кірылавіч (1929, Сянно – 1998), жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

2 – Кавальчук Уладзімір Мікалаевіч (1929, Гомель – 2008), спявак, заслужаны артыст Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

2 – Капыловіч Іван Іванавіч (1944, Мазырскі р-н), пісьменнік, аўтар аповядаў, апавесцяў і раманаў – 75 гадоў з дня нараджэння.

2 – Самарадаў Аляксандр Сяргеевіч (1919 – 1998), спявак, заслужаны артыст Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

4 – Баразна Лявон (Леанід) Пімафеевіч (1929, Талачынскі р-н – 1972), мастак, грамадскі дзеяч, адзін з заснавальнікаў сучас-

най беларускай сцэнаграфіі, стваральнік нацыянальнай тэматыкі ў беларускім мастацтве 1960-х гг. – 90 гадоў з дня нараджэння.

4 – «Выратаваны мастацкі каштоўнасці» (Брэст; 1989), філіял Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея, адзіны ў Беларусі музей, экспазіцыя якога складаецца з твораў мастацтва, канфіскаваных мытнікамі пад час спробы незаконнага вывазу за мяжу, – 30 гадоў з часу адкрыцця.

4 – Ліс Арсень Сяргеевіч (1934, Сморгонскі р-н – 2018), беларускі фалькларыст, літаратуразнаўца, краязнаўца – 85 гадоў з дня нараджэння.

4 – Пашчасцеў Уладзімір Сцяпанавіч (1944), мастак, працуе ў станковай і кніжнай графіцы, эскліорысе – 75 гадоў з дня нараджэння.

5 – Рыкалін Уладзімір Аляксеевіч (1929 – 1992), беларускі жывапісец – 90 гадоў з дня нараджэння.

5 – Ус Барыс Назаравіч (1929 – 1997), жывапісец – 90 гадоў з дня нараджэння.

6 – Куляшоў Аркадзь Аляксандравіч (1914, Касцюковіцкі р-н – 1978), беларускі паэт, перакладчык, сцэнарыст, народны паэт Беларусі, заслужаны работнік культуры Украіны – 105 гадоў з дня нараджэння.

7 – Паўлаў Савелій Яфімавіч (1934 – 2017), беларускі празаік, публіцыст, гісторык – 85 гадоў з дня нараджэння.

8 – Таўлай Валянцін Паўлавіч (1914, Баранавічы – 1947), беларускі паэт, літаратуразнаўца, дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

10 – Каган Эля Шоломавіч (1909, Мінск – 1944), беларускі яўрэйскі паэт, празаік – 110 гадоў з дня нараджэння.

Юбілей у бібліятэцы

17 студзеня грамадскасць г. Баранавічы адзначыла 55-годдзе паэткі Галіны Ліс.

Вечарына да юбілею «У сэрцы – дабрыня, у словах – шчырасць» адбылася ў Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя Валянціна Таўлая. Вядучая імпрэзы распавяла пра жыццёвы і творчы шлях паэткі, госці казалі нямала добрых словаў у гонар юбіляры. Гучалі музычныя кампазіцыі на вершы Галіны Іванаўны, у тым ліку і ў яе выкананні.

Г. Ліс нарадзілася 14 студзеня 1964 г. у в. Багданаўка Лунінецкага раёна. Вучылася ў Маладзечанскім улікова-планавым тэхнікуме, затым у Гомельскім кааператыўным інстытуце. Упершыню вершы Галіны Іванаўны з’явіліся ў друку ў 2009 г. Друцьеўца ў часопісе «Гоман», баранавіцкай газеце «Наш край», выдала 6 кніг паэзіі на беларускай і рускай мовах.

Аляксей ШАЛАХОЎСКИ

Фота з сайта Баранавіцкай бібліятэкі імя Валянціна Таўлая

Галіну Ліс віншуе Аляксей Корнеў

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПЕЧ хатняя – прыстасаванне для прыгатавання гарачых страваў, выпякання хлеба, абгарвання памяшкання, сушкі ды інш. Шматфункцыянальнасць печы вызначала яе важную ролю ў паўсядзённым побыце, у традыцыйных звывчых абрадах і вераваннях беларусаў.

У інтэр’еры хаты селяніна печ звычайна займала месца ў бліжнім ад увахода куце і была звернутая вусцем (чалеснікамі) да падоўжнай сцяны з вокнамі. Унутры печ мела пад, на якім палілі дровы і гатавалі страву,

зверху – паднябенне; закрывалася яна засланкай. Паводле будаўнічых матэрыялаў вядомыя печы: каменка, глінабітная і цагляная, якія прыкметна адрозніваюцца канструкцыйнымі асаблівасцямі. Найбольш архаічная печ-каменка складалася з валунных камянеў проста на грунце або на невысокай пляцоўцы і мела паўкруглую ці авальную форму. Широка вядомыя па археалагічных раскопках у сляях раннеславянскага і старажытнарускага часоў. Бытвала да нядаўняга часу ў ланях і ёўнях.

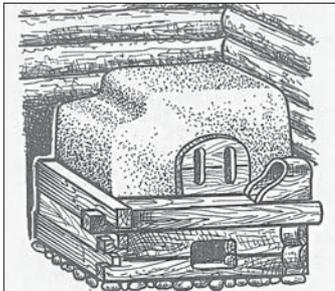
У перыяд феадалізму найбольш папулярная была глінабітная курная печ (без дымахода). Калі палілі,

дым ішоў на хату і выходзіў праз адтуліну (верхнік), зробленую ў столі або ў верхніх вянках зруба. На Палессі курныя печы часам размяшчаліся вусцем у сенцы, куды і выходзіў дым. Печ збівалі з глінянай масы, у якую дадавалі камяні (для лепшага ўтрымання цяпла). Зрубная або слупавая аснова печы (апечча, апечак) утварала знутры свабодны прамежак (падпечча), дзе трымалі розныя нехадавыя рэчы, а ў зімовыя маразы – свойскую птушку. У верхняй частцы апечча было шырэішае за печ, што ўтварала пляцоўку – прыпечак (загнет). На прыпечку, збоку ад вусця печы, была ямка-ніша, куды згравалі частку гарачага вугалля, закрываючы яго слоём попелу. У гэтым стане вуголле захоўвалася круглыя суткі і выкарыстоўвалася як запалкі. Калі вуглі гаслі, гэта лічылася кепскай прыкметай. Нязгасны «вечны агонь» у ачагу быў для беларусаў сямейнай святынёй, сімвалам шчасця і да-

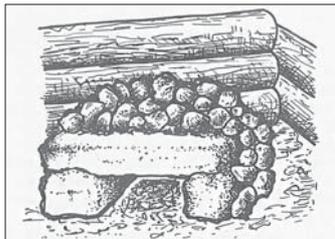
брабиту. Старажытнае павер’е не дазваляла пазычаць яго ў суседзю ў святочныя дні. Верхняя частка печы (чарэнь, ляжанка) уяўляла сабой роўную пляцоўку, служыла месцам адпачынку, выкарыстоўвалася таксама для сушкі адзення, зерня, ягадаў, зёлак, паскоранага квашэння цеста ў дзвях і інш. Нярэдка яна паніжалася да спальнага полу ступеньчатым заломам (зачынак). У парэфарменны перыяд курныя печы паўсюдна замяняліся на «белыя» з дымаходам (комінам).

У першапачатковым выглядзе яны мала чым адрозніваліся ад курных, калі не лічыць дымаходнай трубы, што нависала пірамідальным нізам над вусцем печы. На гарышчы яе нярэдка прадаўжала драўляная «дупланка», якую звычайна выдзёўвалі са ствала волх і абмазвалі знутры глінай. У канцы XIX – пачатку XX ст. дымаход злучаўся з печу ў адзінай канструкцыйнай форме. Усю печ рабілі з цаглы. На рагу прыпечка, звернутага да покуці, нярэдка ўладкоўваўся камінак, дзе ўвечары палілі смалстыя корчкі ці лучыну, асвятляючы хатняе памяшканне, тут таксама гатавалі і вячэру, паставіўшы на трыногу гаршчок. Нярэдка калія печы будавалі грубку, злучаную з ёю агульным дымаходам.

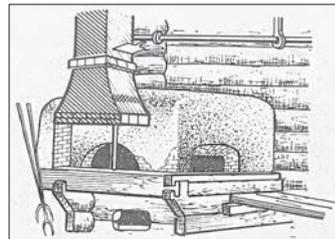
Сучасныя печы, захоўваючы асноўную традыцыйную форму, будуць з абпаленай цаглы, часам абліцоўваюць кафляй. Новыя срэды ацяплення і прыгатавання ежы звузілі функцыянальнае значэнне печы ў сучасным хатнім побыце.

Курная печ

Печ-каменка

Печ з комінам